

ID ORCID 0000-0002-9677-7548

РЕЦЕНЗІЯ НА ПІДРУЧНИК «ДИЗАЙНЕРСЬКА ОСВІТА: МЕТОДИКА НАУКОВО- ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ»

Бондаренко І. В., Васіна О. В., Іваненко Т. О.
Дизайнерська освіта: методика науково-дослідницької роботи студентів закладів вищої освіти.
Харків : ХДАДМ, 2019. 156 с.
ISBN: 978-966-8106-85-9

Bondarenko, I., Vasina, O. & Ivanenko, T. (2019).
Dyzainerska osvita: metodyka naukovo-doslidnytskoi roboty studentiv zakladiv vyshchoi osvity [Design Education: Methods of Research Work of Students of Higher Education Institutions]. Kharkiv : KSADA. 156 p. [In Ukrainian].

Представлений колективом авторів у складі кандидата архітектури, професора ХДАДМ І. В. Бондаренко, кандидата мистецтвознавства, доцента ХДАДМ О. В. Васіної, кандидата мистецтвознавства, доцента ХДАДМ Т. О. Іваненко підручник являє собою систематизовану методично-наукову розробку з основоположних питань дослідницької роботи студентів у вишах дизайнерського спрямування. Структура розробки охоплює шість тематичних розділів, пов'язаних послідовною логікою викладу, орієнтованою на рух сприйняття матеріалу від загальних і усталених положень до конкретних і суто специфічних проблем організації науково-дослідної роботи з теорії та практики сучасного дизайну. До кожного з розділів наведено його основну ідею та головну мету викладу; для кращої фіксації змісту викладеного сформульовано контрольні запитання за темами підрозділів.

Перший розділ «Наука та наукове дослідження» присвячено розгляду поняття науки, основних етапів її становлення, структури та форм наукового пізнання, видів наукових досліджень та їх особливостей у дослідницьких роботах дизайнерського спрямування. Окреслена як складне й багатогранне соціальне явище, «найпершим завданням якого є пояснювати не-

зрозуміле й полегшувати життя людям»¹, наука позиціонується авторами підручника за трьома напрямками розгляду: теорія, наукова діяльність і практичне застосування. Разом із обґрунтованим визначенням науки наводиться її мета, завдання та розкриваються її провідні функції в сучасному суспільстві: пізнавальна, культурно-виховна та практично-діяльнісна. Представлені загальні функції науки як діяльності – критична, практична, прогностична – логічно підводять до виявлення основних ознак науки й того, що є її об'єктом та предметом вивчення.

Зазначені авторами відмінності науки та релігії, мистецтва, ідеології, а також етапи зародження та становлення науки дозволяють більш осмислено підходити до формулювання актуальних проблем сучасної матеріальної культури, зокрема дизайну. Що таке проблема? Як гіпотеза перетворюється у наукову теорію? Яка в цьому роль наукових фактів? Що в науці являють собою категорії, поняття, терміни, і як вони між собою розрізняються? Що можна вважати науковими законами та науковою ідеєю? Усі ці розглянуті питання, безумовно, сприятимуть роботі студентів-дизайнерів над власним науковим дослідженням, допоможуть з'ясувати відмінності між фундаментальни-

¹ . . . . .9.

ми та прикладними видами розвідок, зрозуміти характерні особливості пошукових, науково-дослідницьких та дослідницько-конструкторських робіт. Також у майбутніх фахівців з дизайну це беззаперечно формуватиме розуміння проєктної діяльності як комплексного процесу оптимізації й удосконалення побутової, суспільної, соціально-культурної та промислової сфер життєдіяльності людини, що реалізуються засобами дизайну, використанням новітніх техніко-технологічних рішень, матеріалів, конструкцій тощо.

У другому розділі «*Методологія та методи наукового дослідження*» розкрито зміст теорії та методології наукових досліджень, представлено класифікацію основних методів, визначено методологічні засади дослідження дизайн-об'єктів. При цьому автори підручника керувались ідеєю представлення спектра інструментарію досліджень і характеристики його можливостей у дослідницькому процесі, а також надання уявлення про механізм створення алгоритму методології наукових досліджень. Саме ж поняття методології розглянуто і як учення про науковий метод пізнання, і як систему наукових принципів, і як концептуальний виклад мети, змісту та методів дослідження, що підкреслює неоднозначність і складність його позиціонування в сучасній теорії наукових досліджень. Разом з цим автори наголошують, що «для успішного проведення дослідження важливо, щоб воно спиралося на певне методологічне підґрунтя – вихідне положення, яке стає базою для наукового пошуку»².

Так, представлена низка наукових підходів – історичний, натурний, моделювання, структурний, функціональний, комплексний, системний – становить фундаментальну методологію, яка визначає напрям і загальний характер дослідження. Рівні наукового дослідження – емпіричний чи теоретичний – визначають використання певних загальних методів. У першому випадку це можуть бути: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент, опитування, метод експертних оцінок. Для другого характерні: формалізація, історичний метод, методи дедукції та індукції. Загальними логічними методами є такі, що можуть використовуватися як на емпіричному рівні, так і на теоретичному. Це аналіз та синтез, аналогія, абстрагування, ідеалізація, узагальнення, метод проєктно-графічного аналізу, графічний метод, метод класифікаційного аналізу. Спеціальні методи наукового пізнання застосовуються в окремих науках. Зокрема для теорії дизайну такими методами є історико-порівняльний, формально-типологічний, художньо-композиційний методи, методи стилістичного та семантико-морфологіч-

ного аналізу. Сукупність залучених загальних та спеціальних методів разом із застосованими прийомами ведення дослідження і становитимуть його методику.

Третій розділ «*Дизайн як форма проєктної діяльності*» за своїм формулюванням є найбільш наближеним до безпосередньої специфіки дизайнерської освіти. Основна ідея його представлення полягала у «розкритті наукових закономірностей формування предметно-просторового світу людини; вивченні наукових основ дизайну і проєктної діяльності на тлі сучасних потреб щодо інформації, нових матеріалів та технологій»³. Логічною та зрозумілою виглядає і провідна мета викладу – формування уявлень щодо головних положень теорії дизайну, різних аспектів аналізу форми в дизайні, а також визначення специфіки проблемного поля дизайнерських досліджень. Для цього авторами підручника наведено сучасні трактування поняття «дизайн» і представлено характеристику процесів, які відбуваються відносно його теоретичних основ і парадигми.

Зокрема предмет проєктної практики в дизайні окреслено як «розроблення найрізноманітнішого дизайн-продукту, що має змістовну й виразну цілісну форму, цінну щодо споживчих властивостей»⁴. Предметом теорії проєктної діяльності визначено «осмислення природи, генезису, мети, завдань, функцій дизайну, дослідження його структури, основних понять, принципів і закономірностей, розробку методів гармонізації предметно-просторового середовища людини»⁵. Відповідно, будуть різнитись і об'єкт, мета та завдання у випадках практичної та науково-теоретичної роботи в дизайні. З огляду на це, окрім бажаного внесення ясності щодо різниці понять «проєктна діяльність» та «дизайн», авторам підручника також варто було б зазначити, на кого саме орієнтовані ті чи інші інформаційні фрагменти розділу: 1) на дизайнерів, що займаються передпроєктним дослідженням, яке, безумовно, є невід'ємною частиною роботи над проєктом; 2) на дизайнерів, які досліджують дизайн суто заради наукових висновків, що їх подальша практична цінність полягатиме у знаходженні свого місця в дизайнерській теорії; 3) на студентів, які не опанували основи теорії дизайну, а завершили бакалаврський рівень за іншою спеціальністю і вступили на другий рівень вищої освіти з дизайну за умовами так званого перехресного вступу. Відсутність такої диференціації змушує читача робити це подумки самотійно, що не тільки ускладнює сприйняття інформації розділу, а й зумовлює на-

³ . . . 42.

⁴ . . . 43.

⁵ . . .

² . . . 30.

ступне прискіпливе ставлення до її змісту. Наприклад, чому авторами підручника об'єктом дизайну означено «будь-що: матеріальна річ для промислового виготовлення чи оригінальний артоб'єкт у віртуальному просторі, візуальні об'єкти різних рівнів, середовище з відповідним наповненням, структурована та організована певним чином інформація в електронних мережах (вебдизайн), мультимедійні об'єкти, процеси, явища тощо», а предметом у такій дизайнерській діяльності визначено «створення гармонійної, змістовної і виразної форми об'єкта, в якій відбивається цілісне значення всіх аспектів його споживчої цінності», де «творчий процес задуму об'єкта розробки певною мірою відокремлений від реалізації цього задуму в матеріалі на основі відповідних технологій машинного виробництва»? Чи не орієнтується підрозділ 3.2. «Проблеми форми в дизайні» лише на напрям промислового дизайну? Чи не мають студенти другого магістерського рівня дизайнерської освіти вже опанувати навички стилізації, засоби створення композиції, знання щодо основних категорій дизайн-проекткування тощо, які розглядаються на першому-другому курсах бакалаврату? Тож попри безумовну важливість осмислення сучасних проблем наукового підґрунтя дизайну даний розділ і за логікою, і за змістом викладеного вважаємо найбільш суперечливим.

У четвертому розділі «Підготовчий етап науково-дослідної роботи» розглядаються особливості планування, організації та ведення наукового дослідження; зосереджується увага на важливості правильного вибору та формулювання теми майбутньої наукової роботи; у детальній і максимально доступній формі розкривається послідовність і механізм самого процесу дослідження. І проблематика вибору теми, і робота зі збору, систематизації, аналізу й оформлення наукової інформації ілюструються конкретними прикладами, пов'язаними зі сферою дизайну. Вагомими з позицій актуальності опанування навичок якісного академічного письма є представлені у підручнику принципи академічної доброчесності та професійної етики.

П'ятий розділ «Написання та оформлення наукових робіт студентів» присвячено правилам і прийомам ведення наукової документації, безпосереднім вимогам щодо оформлення отриманих аналітичних результатів у вигляді наукових текстів. Зокрема авторами підручника поглиблено розглянуто такі важливі питання, як: стиль наукових текстів і способи викладу наукової інформації; структура науково-дослідної роботи та вимоги щодо її оформлення; засоби подання графічного матеріалу, оформлення схем та ілюстративного матеріалу; вимоги до друкування рукопису, оформлення списку використаних у науковій роботі джерел та додатків. Варто зазначити, що й сам підручник являє собою такий якісний приклад. Представлена в ньому інформація чітко структурована, завдяки вдалому виділенню фрагментів тексту зацентовано увагу на основних його положеннях, наведені у тексті схеми є максимально легкими для сприйняття та виконані в єдиній візуальній стилістиці.

Шостий розділ «Підготовка до захисту студентської наукової роботи» охоплює питання апробації наукового дослідження у вигляді усної доповіді, повідомлення, захисту. Розглянуті особливості формування їх структури та змісту, наведені зрозумілі текстові та ілюстративні додатки є логічним завершенням усього інформаційного комплексу викладу.

Безумовно, опрацювання представлених у підручнику матеріалів дозволить студентам закладів вищої дизайнерської освіти не лише опанувати методику науково-дослідницької роботи й гідно представити її результати, а й розвинути своє раціонально-творче мислення та підвищити власну професійну свідомість. У цілому, окрім забезпечення сучасних вимог щодо відповідності освітнім стандартам у вищій школі, це також означатиме суттєве наближення до вирішення однієї з найважливіших проблем в українському дизайні – формування та розвитку національної моделі дизайну в контексті глобалізації світового культурного простору.